

فیلم آموزشی

محسوس و قابل درک

عماد روشن قیاس

کارشناس ارشد برنامه‌ریزی آموزشی - سرگروه آموزشی ناحیه یک ساری

محسوس و قابل درک کنیم، اما تجربه مستقیم به سبب کمبود وقت، دور از دسترس بودن و عوامل دیگر همیشه امکان‌پذیر نیست. در این موارد، فیلم‌های آموزشی می‌توانند شرایطی نسبتاً نزدیک به تجربه دست اول برای یادگیرندگان ایجاد کنند، مثلاً برای آموزش دستگاه گردش خون در علوم پایه چهارم، استفاده از فیلم آموزشی‌ای که سازوکار قلب و رگ‌ها را نشان می‌دهد، بسیار مفید است.

صرفه‌جویی در زمان آموزش:

از آنجا که معلمان در کلاس فرصت محدودی برای تدریس و آموزش دارند، با فیلم‌های آموزشی می‌توان مفاهیم موردنظر را در مدت زمان کمتری آموزش داد. برای مثال، جهت آموزش درس سفر به اعماق زمین در علوم پایه ششم، معلم می‌تواند بدون صرف وقت زیاد برای کشیدن تصاویر پیچیده روی تخته، با استفاده از تصاویر و فیلم‌های مناسب مفاهیم را بهتر و با صرف وقت کمتر ارائه دهد.

ایجاد انگیزه در یادگیری:

شکل‌گیری هر فرایند یادگیری به انگیزه و علاقه یادگیرندگان

نظام‌های آموزشی تلاش می‌کنند تا با بهره‌گیری از فناوری آموزشی، محیط یادگیری مطلوب‌تری برای یادگیرندگان فراهم آورند. در این راستا، بهره‌گیری از رسانه‌های آموزشی متنوع، همواره مورد توجه بوده است. هر یک از رسانه‌های آموزشی امکانات بالقوه‌ای را در اختیار معلمان قرار می‌دهد. فیلم‌های آموزشی با داشتن عناصر مهمی چون تصویر، صدا و حرکت می‌توانند فرایند آموزش را تسهیل کنند.

نتایج تحقیقات زیادی نشان داده است که حواس مختلف در یادگیری انسان نقش مساوی و یکسان ندارند. ۷۵ درصد یادگیری از طریق بینایی ۱۳ درصد از طریق حس شنوایی ۶ درصد از طریق لامسه، ۳ درصد از طریق حس بویایی و ۳ درصد از طریق حس چشایی صورت می‌گیرد (احدیان، ۱۳۸۰). با توجه به استفاده نگارنده از فیلم‌های آموزشی برای تدریس در کلاس، باید گفت استفاده از فیلم‌های آموزشی امتیازات و فواید زیادی دارند که می‌توان به برخی از آن‌ها به صورت خلاصه اشاره کرد.

عینی‌سازی مفاهیم انتزاعی دروس:

برای یادگیری هر موضوعی می‌بایست آن را برای دانش‌آموزان

- بین فعالیت جمع‌آوری پلاستیک و این فیلم چه ارتباطی وجود دارد؟
- وقتی در طول یک هفته در یک کلاس این مقدار پلاستیک جمع می‌شود، در طول روزها، هفته‌ها، ماه‌ها و سال‌ها در دنیا چه اتفاقی می‌افتد؟

از دانش‌آموزان بخواهید به صورت گروهی راه‌های کاهش مصرف پلاستیک و ظروف یک‌بار مصرف در خانه و مدرسه

را شناسایی کنند و با هم در کلاس در میان بگذارند.

فعالیت تکمیلی:

در صورت امکان، دانش‌آموزان از رها شدن پلاستیک و ظروف یک‌بار مصرف در محیط زندگی خود عکس یا فیلم واقعی بگیرند یا در رسانه‌ها چنین عکس‌ها و فیلم‌هایی را پیدا کنند و برای نمایش در جلسه بعد به

کلاس بیاورند.

توصیه

برگزاری اردوهای تفریحی آموزشی در طبیعت و پاک‌سازی محیط زیست از پلاستیک، فعالیتی ارزشمند در این مورد است اما دانش‌آموزان باید به این نگرش برسند که این اقدام فقط مسکن است و درمان نیست. درمان اصلی، کاهش مصرف پلاستیک است.

بستگی دارد. فیلم‌های آموزشی با بهره‌گیری از ویژگی‌های منحصر به فردی که فناوری فیلم برایشان فراهم می‌آورد، سبب ایجاد انگیزه در یادگیرندگان می‌شوند. ارائه صحنه‌های جذاب و دیدنی، نشان دادن صحنه‌های هیجان‌انگیز به همراه موسیقی و صدای مناسب و نظایر آن انگیزه یادگیرندگان را برای یادگیری افزایش می‌دهد.

یادگیری گروهی:

فیلم‌های آموزشی را می‌توان برای آموزش افراد به صورت گروهی مورد استفاده قرار داد. با استفاده از فیلم آموزشی، تجربه‌های مشترکی در اختیار یادگیرندگان قرار می‌گیرد.

مقایسه:

با استفاده از فیلم‌های آموزشی می‌توان موقعیت‌هایی برای یادگیرندگان فراهم آورد تا پدیده‌های گوناگون را مقایسه کنند. برای مثال، در جغرافیای پایه پنجم می‌توان با نشان دادن فیلم‌هایی که درباره کشورهای همسایه ساخته شده‌اند. موقعیت طبیعی، سیاسی، فرهنگ‌ها و سایر ویژگی‌های کشورها را با هم مقایسه کرد.

ایجاد یادگیری پایدار در دانش‌آموزان:

یکی از دغدغه‌های معلمان به کارگیری روش‌هایی برای یادگیری بادوام در دانش‌آموزان است. فیلم‌های آموزشی با ایجاد فضایی مناسب و عینی کردن مفاهیم می‌توانند به معلم در ایجاد یادگیری پایدار کمک کنند.

تمرکز روی جزئیات (با استفاده از تصاویر با نمای بسته) تقویت یادگیری‌های قبلی.

البته به کارگیری فیلم آموزشی در کلاس نیازمند توجه به چند نکته است که مهم‌ترین آن‌ها آمادگی معلم و دانش‌آموز است.

آمادگی معلم

الف: معلم در انتخاب فیلم‌های آموزشی باید اهداف آموزشی و یادگیری برنامه را مدنظر قرار دهد.

ب: با متخصصان رسانه‌های آموزشی برای انتخاب برنامه‌های مناسب و در خور دانش‌آموزان مشورت نماید.

پ: بخش‌هایی از برنامه را انتخاب کند که با اهداف آموزشی و نیازهای یادگیرندگان مرتبط باشند بدین منظور، با توجه به ایده‌ها و فعالیت‌ها می‌تواند از راهنمایان آموزشی بهره‌بردار.

ت: برنامه موردنظر را از قبل ببیند و در صورت لزوم، بخش‌های مرتبط را مشخص کند.

ث: فعالیت‌های موردنیاز خود را که پس از دیدن برنامه لازم است، فهرست نماید.

آمادگی دانش‌آموز

الف: در ابتدا با طرح سؤالاتی در زمینه موضوع موردنظر، در دانش‌آموزان انگیزه ایجاد کنید.

برای گفت‌وگو در کلاس طرح کنید.

● دریافت خود را از انیمیشن «این سو و آن سو» بیان کنید.

● فکر می‌کنید چرا نام این انیمیشن را «این سو و آن سو» گذاشته‌اند؟

● جنگ چگونه آغاز شد؟

● نتیجه/ پیامدهای جنگ چه بود؟

● جنگ چگونه پایان یافت؟

● دخترچه پس از پایان جنگ، با مردم

کشور خودش و کشور دیگر چه کرد؟

● این انیمیشن چه احساسات و افکاری

نام کارگردان: لیدا فضلی

خلاصه داستان: دو کودک در دو طرف

خط مرز با هم دوست می‌شوند و بهانه

جنگ برای بزرگسالان پیش می‌آید ...

مدت زمان فیلم: ۸ دقیقه و ۵۰ ثانیه

گروه مخاطب: دانش‌آموزان دوره

ابتدایی دوم و متوسطه اول

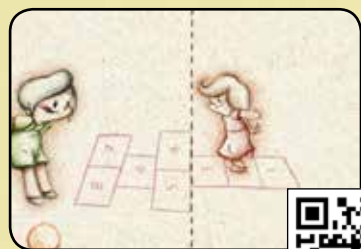
زمان پیشنهادی برای اجرای

فعالیت: ۴۵ تا ۷۰ دقیقه

فرایند اجرا: پس از نمایش

پس از نمایش فیلم، سؤالات زیر را

این سو و آن سو

دانش‌آموزان برای دیدن فیلم برانگیخته شود.
 - در هنگام پخش فیلم، معلم کلاس را ترک نکند و همراه با دانش‌آموزان به تماشای فیلم بنشیند.
 - فیلم به صورت بخش‌بخش، پخش شود، یعنی در حین پخش فیلم معلم گاهی آن را متوقف می‌کند و با طرح پرسش‌هایی دانش‌آموزان را برای بحث و تفکر درباره فیلم ترغیب نماید.

فعالیت‌های نگارنده پس از پخش فیلم‌های آموزشی:

بحث و گفت‌وگو درباره آنچه دانش‌آموزان در فیلم دیده‌اند.
 - گفت‌وگو درباره شخصیت‌های فیلم
 - فراهم کردن فرصت برای دانش‌آموزان تا درباره احساسات و تجارب خود از فیلمی که دیده‌اند بگویند.

- در مواردی که فیلم به صورت داستانی است (مانند فیلم‌های درس تفکر و پژوهش)، دانش‌آموزان پایان فیلم را به دلخواه تصویر کنند یا بگویند اگر جای فلان شخصیت فیلم بودند، چه عکس‌عملی نشان می‌دادند.
 - استفاده از روش ایفای نقش نیز بعد دیدن فیلم بسیار مناسب است. ایفای نقش علاوه بر ایجاد محیطی مهیج برای دانش‌آموزان، باعث می‌شود که آن‌ها یک‌بار دیگر فیلم را مرور کنند و معلم دقت آنان به جزئیات را بسنجد.

* منابع

۱. احدیان، محمد. (۱۳۸۰). مقدمات تکنولوژی آموزشی. تهران: نشر و تبلیغ بشری.
۲. خاقانی‌زاده، مرتضی و شکرالهی، فریدون. (۱۳۸۸). استفاده از رسانه‌ها و وسایل کمک آموزشی در تدریس. مجله راهبردهای آموزش. دوره دوم؛ شماره ۳. صص ۱۲۷ تا ۱۳۰.

ب: علت استفاده از فیلم آموزشی را در جریان آموزش، برای دانش‌آموزان بازگو نمایید.
 پ: دانش‌آموزان را برای دیدن تصاویر بصری مهم آماده کنید.
 ت: درباره محتوا و نکات کلیدی و اصلی برنامه با دانش‌آموزان گفت‌وگو کنید.
 ث: پس از تماشای برنامه، فعالیت‌های انفرادی و بحث گروهی را برای دانش‌آموزان مشخص نمایید.
 ج: برای کمک به درک بهتر مفهوم مورد آموزش، درباره کلمات جدیدی که در برنامه گنجانده شده است، توضیح دهید.
 ج: مفاهیم کلیدی مورد استفاده در برنامه را برای توضیحات بیشتر، روی تخته بنویسید.

فعالیت‌هایی که نگارنده در حین پخش فیلم‌های آموزشی انجام داده است و به نظر می‌رسد تأثیر زیادی در اثربخشی فیلم‌های آموزشی دارد:

- قبل از پخش فیلم یا پخش کلیپی از فیلم مورد نظر، اشتیاق

● نوشتن خاطره‌ای از اختلاف و دعوا با دوستان یا اعضای خانواده و چگونگی رسیدن به صلح و آشتی با آن‌ها.
توصیه: سؤالاتی درباره علل وقوع جنگ‌ها یا راه‌های رسیدن به صلح جهانی برای دانش‌آموزان دوره اول متوسطه مناسب‌تر است. مطرح کردن چنین سؤالاتی در دوره دوم ابتدایی به سطح رشد ذهنی دانش‌آموزان کلاس بستگی دارد؛ بنابراین، مطرح کردن آن‌ها ضروری نیست.

● چگونه می‌توان در جهان صلح برقرار کرد؟
 در ادامه، از دانش‌آموزان بخواهید یکی از فعالیت‌های زیر را انجام دهند.
 ● اجرای یک نمایش خلاق توسط هر گروه درباره جنگ و صلح یا دعوا و آشتی
 ● کشیدن نقاشی گروهی درباره صلح
 ● نوشتن یک بند درباره برقراری صلح در جهان و پیامدهای آن
 ● نوشتن یک عبارت یا جمله اثرگذار خطاب به جنگ افروزان در جهان

را در شما ایجاد کرد؟
 ● آیا تا به حال با دیگران دعوا کرده‌اید؟ دعوا چگونه آغاز شد؟ چگونه آشتی کردید؟ در هر دو حالت دعوا و آشتی چه احساسی داشتید؟
 ● دعوی بین دو یا چند نفر چه تفاوت و شباهت‌هایی با جنگ دارد؟
 ● چگونه می‌توان در دعوها صلح برقرار کرد؟
 ● فکر می‌کنید علت وقوع جنگ‌ها چیست؟